

Problemske slikovnice kao poticaj za bogaćenje rječnika djece predškolske dobi

---

Ranogajec, Stela

Undergraduate thesis / Završni rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:203898>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-29**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU

UČITELJSKI FAKULTET

ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ

STELA RANOGAJEC

**PROBLEMSKE SLIKOVNICE KAO POTICAJ ZA
BOGAĆENJE RJEČNIKA DJECE PREDŠKOLSKE DOBI**

Završni rad

Zagreb, svibanj 2023.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ

STELA RANOGAJEC
PROBLEMSKE SLIKOVNICE KAO POTICAJ ZA
BOGAĆENJE RJEČNIKA DJECE PREDŠKOLSKE DOBI

Završni rad

Mentor rada:

izv. prof. dr. sc. Katarina Aladrović Slovaček

Zagreb, svibanj 2023.

Sadržaj

1. Uvod.....	1
2. Razvoj govora djece predškolske dobi.....	2
2.1. Razvoj govora do prve godine života.....	3
2.2. Razvoj govora od prve do šeste godine života.....	4
3. Leksički razvoj.....	6
3.1. Obilježja leksičkoga razvoja u hrvatskome jeziku.....	7
3.2. Razvoj semantike.....	8
3.3. Leksička kompetencija.....	10
3.4. Leksička gustoća i leksička raznolikost.....	10
4. Slikovnice i leksički razvoj.....	11
4.1. O slikovnicama.....	13
4.2. Odabir kvalitetne slikovnice.....	16
4.3. Problemske slikovnice.....	16
5. Istraživanje.....	17
5.1. Opis uzorka.....	17
5.2. Metoda obrade podataka.....	18
5.3. Cilj i problemi istraživanja.....	19
5.4. Rezultati i rasprava.....	19
6. Zaključak.....	28
7. Sažetak.....	29
8. Literatura.....	30

1. Uvod

Govor se kod djeteta razvija već i prije samog rođenja, a ključnu ulogu u tome ima odrasla osoba koja se brine za njega. U drugom će se poglavlju pisati o razvoju govora djece predškolske dobi te što utječe na njega, a u trećem će poglavlju biti riječ o leksičkome razvoju te kako će djeca usvojiti govor.

Osim što će dijete od rane dobi komunicirati sa svojom okolinom, pokazivat će i zanimanje za knjigu, a to je gotovo uvijek slikovnica. Također će se odrasla osoba važna u djetetovom životu pobrinuti da ono dobije iskustvo listanja slikovnice. Slikovnice su bogate riječima, a naročito slikama kojima će djeca u početku biti zaokupljena. Kasnije, kako se bude razvijao njihov govor, moći će i samostalno čitati slikovnice uz koje su odrastala. U zadnjih četrdesetak godina pojavile su se i slikovnice koje se bave modernim temama, poput gubitka voljene osobe, navikom odlaska na toalet te nasiljem, a nazivaju se problemskim slikovnicama. O njima te općenito slikovnicama i kako odabrati kvalitetnu više će biti govora u četvrtom poglavlju.

Istraživački dio rada bit će prikazan u petom poglavlju, cilj istraživanja je ispitati leksičku kompetenciju izabranih četiriju problemskih slikovnica. Istražena je leksička gustoća i leksička raznolikost odabranih slikovnica, broj riječi u rečenici i punoznačne riječi u slikovnicama, a napravljena je i komparativna analiza navedenih slikovnica.

2. Razvoj govora djece predškolske dobi

Dijete od rođenja, iako još ne govori, komunicira sa svojom okolinom na različite načine te Miljak (1987) smatra kako bi govor odraslih trebao biti upućen djetetu da bi ono naučilo govoriti. No, važno je istaknuti da dijete ne uči jezik, već ga usvaja (Velički i Katarinčić, 2011). Autorica Posokhova (1999: 14) navodi da je „senzitivni period za razvoj govora faza takozvanog „ranog djetinjstva“ – od prve do treće godine života.“

Osim što može komunicirati s obitelji, veliki dio dana dijete provodi i u odgojno-obrazovnim ustanovama. Dijete je već s manje od godinu dana u mogućnosti krenuti u dječji vrtić. „Prelaskom djeteta u predškolsku ustanovu, struktura interakcije i komunikacije znatno se mijenja“ (Miljak, 1987: 59). Ključnu ulogu sada imaju i odgojitelji, a dijete bi se trebalo socijalizirati i s vršnjacima u skupini da bi se nastavilo normalno razvijati. Prema autorici Aladrović Slovaček (2019) u dječjem će se vrtiću susresti i s drugim dijalektima te stranim jezicima.

Potrebno je napomenuti da na razvoj govora utječu i brojni čimbenici. Prema istraživanjima to su: spol (djevojčice će progovoriti brže od dječaka), broj djece u obitelji, redoslijed djece (često će prvo dijete progovoriti najprije), odnos roditelja i drugih članova obitelji prema djetetu, društveni status roditelja i slično (Aladrović Slovaček, 2019).

Razvoj govora potiče razvoj i ostalih procesa. Autorica Miljak (1987) naglašava da su to spoznajni i socijalni razvoj. Vladimir Stančić (1986) ističe kako se upravo inteligencija najbrže razvija u predškolskoj dobi, a neki stručnjaci tvrde da je kvocijent inteligencije povezan s dobi u kojoj će dijete progovoriti prvi puta. „Prve su tri godine u životu djeteta najvažnije za razvoj kognitivnih vještina jer je u tom razdoblju najdinamičniji razvoj dječjega mozga“ (Pergar i Karadža, 2019: 93). Također, govor je povezan i s motoričkim razvojem. Razvija se usporedno s pokretom te se „moždane stanice zadužene za govor nalaze na istom mjestu kao i zrcalni neuroni odgovorni za sustav upravljanja pokretom“ (Velički i Katarinčić, 2011: 21).

Dakle, dijete usvaja govor svoje socijalne sredine koja igra veliku ulogu (Miljak, 1987). Najprije se u ranoj dobi susreće s dijalektom, govorom svoje zajednice (Aladrović Slovaček, 2019). „Stvaranje novih, raznolikih situacija u kojima će dijete biti motivirano na komunikaciju omogućit će mu daljnje učenje i ovladavanje sredinom u kojoj živi“ (Petrović-Sočo, 1997:7). U predškolskoj dobi autorica Irena Vodopija (2007) tvrdi kako nije poželjno nametanje standardnog govora zbog toga što to može zaustaviti govorni razvoj. Dijete usvaja pomoću imitacije pa tako oponaša i primjerene i neprimjerene izraze. „Mlađe dijete jednostavno

ponavlja ono što čuje, a starije dijete proizvodi svoje vlastite rečenice slijedeći osnovna gramatička načela materinskoga jezika“ (Vodopija, 2007: 16). Najprije ovlada usmenim govorom, a nakon ostvarivanja pojedinih psihičkih osobina, poput analize i sinteze, smatra se da može početi pisati (Vodopija, 2007). Nadalje, i istraživanja (Radić Tatar, 2013) su dokazala da jezično znanje kod djece predškolske dobi najbolje pokazuje uspjeh u čitanju i pisanju kasnije u školskoj dobi. Isto tako (Velički, 2013, prema Healyju, 2009) ističe da ukoliko dijete nije izloženo komunikaciji u ranom djetinjstvu, kasnije može imati poteškoća s izražavanjem na usmenoj i pismenoj razini. Ilona Posokhova (1999) za uspješan razvoj djece predlaže okolinu ispunjenu različitim bojama, slikama, igračkama. Dodirivanje različitih tekstura će također razvijati i govor. Prema autorici najvažnije od svega je razgovarati s djetetom već od najranije dobi, pjevati te čitati slikovnice sa slikama koje može razumjeti. Isto tako bi govor kod djeteta trebalo poticati zanimljivim zadacima, igrama te jezično-stilskim vježbama (Aladrović Slovaček, 2019).

Djetetov se govor može podijeliti u dvije osnovne faze, a to su predverbalna koja se odvija od rođenja pa do prve smislene riječi (prema nekim autorima prve rečenice) i verbalna faza koja se odvija od prve smislene riječi ili rečenice do otprilike desete godine kada govor postaje automatiziran (Velički i Katarinčić, 2011).

2.1. Razvoj govora do prve godine života

Predjezičnu fazu čini djetetovo spontano glasanje, a potom i artikulacija glasova koji su prikladni jezičnome sustavu materinskoga jezika te traje jednu godinu. Dijete se najprije susreće sa slušanjem i to već kao fetus u drugom tromjesečju trudnoće (Aladrović Slovaček, 2019). Predjezična se faza također može podijeliti u nekoliko podfaza. Prva se faza odvija od rođenja pa do 8. tjedna odnosno 2. mjeseca djetetovog života. Autorica Posokhova (1999) je naziva fazom fiziološkog krika i refleksnog glasanja jer i započinje prvim krikom novorođenčeta. Zdravo novorođenče trebalo bi imati glasan, bistar krik s kratkim uzdahom i produljenim izdahom. Prva faza izuzetno je važna za sveukupni razvoj govora jer se tada stvaraju ključne senzomotoričke živčane veze. Dijete također u toj fazi ispušta spontane glasove koji nalikuju samoglasnicima kako bi svojoj okolini dalo do znanja da je gladno, mokro i slično (Posokhova, 1999). Upravo se „samoglasnicima izriču osjećaji i raspoloženja, a suglasnici obilježavaju odnos prema vanjskom, pojavnom svijetu“ (Velički i Katarinčić, 2011: 7). Dijete dublje shvaća elemente govora, poput intonacije, naglaska, nijanse glasa i osjetljivije je na glasove govora

ljudi iz okoline te tako razvija slušanje. Ilona Posokhova (1999) tvrdi da i samo ovladava intonacijom s čime krik postaje dinamičan.

Udruživanjem samoglasnika i suglasnika počinje druga faza, faza gukanja, koja se odvija od 8. do 20. tjedna točnije od 2. do 5. mjeseca djetetovog života. Od 12. tjedna vidljivo je početno gukanje, a karakterističan je i smijeh djeteta (Aladrović Slovaček, 2019). Gukanje se javlja kao komunikativno glasanje i izražajnije je kada je prisutna odrasla osoba, sastoji se od samoglasnika, no na kraju se faze mogu čuti i reducirani suglasnici. Glasovi se gukanja ispuštaju tijekom izdaha i znače početak baratanja govornim disanjem, a to je jedinstvena vrsta disanja koje izvodimo tijekom govorne aktivnosti (Posokhova, 1999).

Sljedeća se, treća faza, odvija od 16. do 30. tjedna starosti djeteta. Arjana Miljak (1987) navodi da dijete između četvrtog i petog mjeseca života ispušta glasove kojim govori njegova okolina. Prije tog razdoblja nije moguće razlikovati glasove djece različitih jezika (Velički, Katarinčić, 2011). Za ovu fazu karakteristične su glasovne igre, brbljanje, javlja se i slogovno glasanje te vokalizacija, odnosno ponavljanje samoglasnika (Aladrović Slovaček, 2019). „Taj period je od ogromnog značenja u govornom razvoju jer se ostvaruje spajanje odvojenih glasova u glasovne sekvence na temelju kojih se gradi govor“ (Posokhova, 1999: 18).

Četvrta se faza odvija od 25. do 50. tjedna starosti djeteta. Ovdje je karakteristično intenzivno slogovno brbljanje pomoću kojeg komunicira sa svojom okolinom. Dijete počinje i ispuštati ritmičke slogove. Također dok brblja mogu se prepoznati glasovi ugone i neugode (Aladrović Slovaček, 2019). S oko 6 mjeseci počinje i takozvana faza slogovanja. Dijete svjesno ispušta glasove i imitira što čuje u svome okruženju. Nakon 8. ili 9. mjeseca raskošno je slogovno glasanje i razumije što mu se govori (Velički i Katarinčić, 2011).

2.2 Razvoj govora od prve do šeste godine života

Verbalna ili jezična faza se kod djece javlja oko prve godine života. „Tada počinje usvajanje prvih jezičnih elemenata – intonacije i ritma materinskoga jezika, s čim se javlja i pojava prvih riječi“ (Aladrović Slovaček, 2019: 50). Može se nazvati i faza brbljanja, a prestaje oko osamnaestog mjeseca. Većina djece prvu riječ progovori između 10. i 15. mjeseca života (Velički i Katarinčić, 2011). U ovoj fazi djeca izgovaraju riječi po prvi puta i to takozvane holofraze (Radić Tatar, 2013). Krajem prve godine svoga života dijete obraća pažnju na vlastito ime, na riječ *ne* te neke jednostavne upute. U ovoj je fazi dijete izuzetno senzitivno na usvajanje svih oblika materinskog jezika (Posokhova, 1999). Dijete koje ima godinu dana koristi se s nekoliko riječi koje se odnose na njegove članove obitelji, igračke te njemu važne radnje, poput

jela (Aladrović Slovaček, 2019). Autorica Radić Tatar (2013) ističe da dijete kasnije, s godinu i pol ili dvije, spaja dvije riječi u jedan iskaz te se tada može primijetiti i značajno širenje rječnika.

U drugoj se godini javlja takozvani *telegrafski* govor za koji je karakteristično da dijete izgovara otprilike dvije riječi značajne za poruku (Velički i Katarinčić, 2011). Točnije, slijedi faza rečenica od jedne ili dvije riječi koja se javlja između 18. i 24. mjeseca (Aladrović Slovaček, 2019). U prvoj polovici druge godine dijete vlada s imenicama i glagolima koje je usvojilo iz govora svojih najbližih, poput mama, tata, medo ili novotvorenica, a u drugoj polovici druge godine započinje s povezivanjem dviju riječi i stvaranjem svojih prvih rečenica. Dijete od dvije i pol godine može razumjeti kratke priče i bajke (Posokhova, 1999).

Dijete staro tri godine u svome se govoru služi svim vrstama riječi, rečenica mu sadrži tri ili više riječi, a i trebalo bi imati i dobro razvijeno govorno disanje (Velički i Katarinčić, 2011). „Oko treće godine pojavljuju se gotovo svi tipovi gramatičkih rješenja, iako nisu usvojeni svi detalji, a često se pojavljuju i pretjerana uopćavanja ili preširoka primjena određenih pravila.“ (Aladrović Slovaček, 2019: 34). Autorica Posokhova (1999) tvrdi da dijete točno izgovara sve samoglasnike i oko deset suglasnika. Velički i Katarinčić (2011: 13) tvrde da je „za dijete od 3. do 5. godine govor prije svega osjetilni doživljaj, zvučno i glasovno iskustvo.“ Stručnjaci smatraju kako je u ovom razdoblju usvajanje jezika završeno te se može reći da je dijete usvojilo osnovne elemente (Aladrović Slovaček, 2019; Stančić, 1986).

U dobi od četiri pa sve do šest godina dijete shvaća proširene rečenice i usvojilo je značenje velikog broja gramatičkih skupina. Prije ove dobi za djecu je tipičan takozvani *dječji govor* ili *baby talk*, a to je „fiziološko razdoblje razvijanja i formiranja glasova“, no smatra se normalnom pojavom kod djece i dopušta se do pet i pol godina (Posokhova, 1999: 23).

Prema Posokhovi (1999) starije predškolsko dijete može se uspješno sporazumjeti u svome društvu, dolazi do intenzivnog bogaćenja rječnika, a usvaja i zahtjevnije gramatičke strukture. Očekuje se da će oko šeste godine pravilno izgovoriti i glas *r*. U tablici 1. prikazana je pojava pravilnog izgovora glasova u godinama kod djece predškolske dobi. Također, dijete je usvojilo većinu padeža i složenih oblika (Aladrović Slovaček, 2019). Autorica Vodopija (2007) smatra da u petoj i šestoj godini dijete i dalje koristi egocentričan govor koji se može pojavljivati i kada krene u školu. A „do polaska u školu dijete bi trebalo pravilno izgovarati sve glasove materinskoga jezika i većina djece slijedi ovakav tijek jezičnog razvoja“ (Velički, Katarinčić, 2011: 11).

Tablica 1. Pojave pravilnog izgovora glasova kod djece u godinama (Posokhova, 1999)

1 - 2	2 - 3	3,5 - 4,5	4,5 - 5
A, O, E, P, B	I, U, F, V, T, D, N, NJ, M, K, G, H, J	S, Z, C, Š, Ž, L, LJ	Č, Ć, DŽ, Đ, R

3. Leksički razvoj

Usvajanje jezika za dijete predstavlja zadatak jer mora savladati njegovu značenjsku, gramatičku i uporabnu razinu. Značenjska razina se dijeli na leksičku, semantičku i gramatičku razinu. Leksička razina uključuje znanje i uporabu različitih riječi, a semantička značenje rečenica. Gramatička se razina nadalje dijeli na fonološku, morfološku i sintaktičku razinu (Aladrović Slovaček, 2019). Leksička morfologija i leksička semantika sastavnice su leksikologije. Maja Bratanić (1994: 236) definira leksikologiju kao „dio jezikoslovlja koji se bavi proučavanjem leksika.“ Autorica ističe i leksikografiju kao „djelatnost na sastavljanju rječnika i leksikona“. Engl. *vocabulary* u hrvatskom se jeziku prevodi kao rječnik što je širi izraz, a obuhvaća i „značenje pisanoga popisa riječi“ (Hržica i Kraljević, 2007: 300). Istraživanje vokabulara uključuje i rječnik i gramatiku (Bratanić, 1994). Autorica Aladrović Slovaček (2019) ističe da je upravo leksički razvoj najviše dinamičan u sklopu jezičnoga razvoja.

Bogaćenje rječnika započinje kada dijete progovori svoju prvu riječ (Martinović, 2011) različitim načinima – „oponašanjem govora okoline, stvaranjem vlastitih jezičnih konstrukcija, odnosno na temelju iskustva i urođenih procesnih mehanizama za stvaranje govora“ (Velički, 2009:83). Autorice Hržica i Kraljević (2007) prema Carey i Bartlett navode kako će prve riječi dijete učiti sporijim tempom, a ako je izravno izloženo pojedinoj riječi, to ne znači da će je i usvojiti. Riječi koje djeca usvajaju mogu se podijeliti u dvije temeljne skupine. Prvi tip riječi se pojavljuje između jedanaestoga i osamnaestoga mjeseca, a dijete izgovara riječi koje imaju neodređene reference ili riječi koje su u sklopu gukanja. Drugi tip riječi pojavljuje se paralelno s prvim tipom, a one su uklopljene u kontekst, dijete se njima koristi samo ako su povezane s predmetom ili situacijom (Aladrović Slovaček, 2019).

Nakon godinu i pol javlja se iznenadni porast usvajanja riječi. Autorice Hržica i Kraljević (2007) tu pojavu nazivaju rječnički brzac iz engleskoga jezika *word spurt*. „Od mjesečno prosječno 8 do 11 novih riječi dijete ubrza do prosječno i 40 riječi“ (Hržica i Kraljević prema autorima Benedict, Goldfield i Reznicku, 2007: 294). Ovakav porast jedan je od

temeljnih karakteristika leksičkog razvoja u ranoj dobi. S dvije godine dijete već ima rječnik od oko 200 do 300 riječi, a s tri godine i do 2 000 riječi (Posokhova, 1999). U tablici 2. prikazan je porast dječjeg rječnika po dobi. Dijete oko šeste i sedme godine ima opseg od oko deset tisuća riječi u svojem mentalnom leksikonu koji autorica Aladrović Slovaček (2019: : 59) definira kao „*skladište* riječi jezika koji znamo i koji učimo, odnosno sadrži ukupne podatke o riječima kojima se služimo.“ Prema Posokhovi (1999) razlikuju se i dva pojma: aktivni i pasivni rječnik. Aktivni se rječnik sastoji od riječi koje djeca razumiju i koriste u svom govoru, a riječi u pasivnom rječniku razumiju, ali ne koriste.

Tablica 2. Prikaz rasta dječjeg rječnika po dobi (Posokhova, 1999 prema Bülleru)

Dob	Najmanji broj riječi	Najveći broj riječi
12 – 14 mjeseci	3	58
15 – 17 mjeseci	4	232
18 – 20 mjeseci	44	383
21 – 23 mjeseca	67	707
27 – 30 mjeseci	171	1509
3 – 4 godine	598	2346

3.1. Obilježja leksičkoga razvoja u hrvatskome jeziku

Usvajanje rječnika događa se istovremeno kao i usvajanje jezičnoga znaka (Aladrović Slovaček, 2019). Autorica Martinović (2011, prema Bloom: 40) ističe da „u dobi između 2. i 3. godine života dijete usvaja rječnik, osnove semantike, sintakse, morfologije i diskursa.“ Tada zapravo dolazi i do smanjenja „rječničkog razvoja kako bi se usvojili prvi gramatički oblici“ (Kuvač i Palmović, 2007: 34). Obilježja tzv. dječje gramatike su uporaba različitih sufiksa, umanjena, nedostatak gramatičkih pravila, glasovnih promjena. Razumijevanje morfologije prema autorici Aladrović Slovaček (2019: 54) predstavlja zadatak za djecu jer u svoj opseg uključuje i „sklonidbu, sprezanje, komparaciju, vrste riječi, morfeme i tvorbu riječi.“ Vrste riječi koje djeca najčešće koriste su glagoli i imenice, a iza njih po zastupljenosti dolaze pridjevi, prilozi, zamjenice pa na kraju brojevi. Rezultati istraživanja dokazuju da djeca najčešće koriste glagole u govoru i to u trećem licu jednine prezenta (Aladrović Slovaček, 2019). „Djeca umjesto *hoću* i *mogu* kažu *hoćem* i *možem*“ (Kuvač i Palmović, 2007: 54).

Najčešće riječi u brojnim jezicima su nepravilne imenice. Autori Kuvač i Palmović (2007: 59) govore da se hrvatska djeca obično služe i dugom množinom (*konjovi* prema

slonovi). U hrvatskom govornom području također su česti i neologizmi, a „nastaju zbog triju razloga: pragmatične jezične funkcije, slijeda psihičkoga i jezičnoga razvoja i zbog afektivnosti dječjega izričaja“ (Aladrović Slovaček, 2019: 62). Djeca se vole služiti i umanjenicama jer ne sadrže glasovne promjene, a najviše će se služiti onima kojima se služe njihovi roditelji. „Kada dijete želi nešto reći o maloj ili velikoj stvari, upotrijebit će pridjev *mali* ili *veliki* bez obzira slijedi li umanjenica ili ne“ (Kuvač i Palmović, 2007: 155).

Prema istraživanjima autorice Jelene Kuvač i autora Marijana Palmovića (2007) prvi se pridjevi koje djeca izgovore odnose na pridjeve veličine, a zatim i za označavanje boja. Sljedeći koji se javljaju vezani su za osjećaje i vanjske osobine čovjeka. Može se zaključiti da će djeca s otprilike tri godine koristiti razne metode za određivanje posvojnosti. Najprije će naučiti posvojne zamjenice *moj* i *tvoj*, a često će se koristiti oblikom *od + genitiv*, nego primjerice *tatin*. Nakon što djeca usvoje osnovne gramatičke oblike slijedi usvajanje i proširivanje rječnika (Aladrović Slovaček, 2019).

3.2. Razvoj semantike

Dijete vrlo brzo usvaja riječi i pohranjuje ih u svojem mentalnom leksikonu (Aladrović Slovaček, 2019). No, prema Vodopiji (2007), koristit će neku riječ premda ne zna njezino značenje. Tako, primjerice, riječ *pas* može se koristiti i za neke ostale slične životinje. Stančić (1986) smatra da su značenje riječi i kognitivni razvoj kod djece povezani. Arjana Miljak (1987) navodi kako prve djetetove riječi ne odražavaju semantičke odnose, no u dobi „od dvije do tri godine ono usvaja osnove semantike“ (Martinović prema autorici Bloom, 2011: 40).

Frank Robert Palmer (2010: 65) definira semantiku kao „termin koji se odnosi na proučavanje značenja.“ Što dijete više komunicira, više će usvajati riječi i njihovo značenje (Miljak, 1987). Prema Vodopiji (2007: 15), „s novim spoznajama dijete određuje sve preciznije semantičko značenje, prošireno značenje, a sužavanje i eliminacija posljedica su djetetova učenja značenja riječi.“ Dakle kada dijete utvrdi značenje riječi, može shvatiti što mu govornik želi poručiti polazeći od onoga što već prije zna o toj temi (Aladrović Slovaček, 2019).

Pojedini autori smatraju kako jezična faza razvoja govora djeteta počinje s njegovom prvom rečenicom (Velički i Katarinčić, 2011). Katarina Aladrović Slovaček (2019) razvoj dječjih rečenica dijeli u dvije faze. Prva se faza odvija s oko osamnaest mjeseci i djeca izgovaraju rečenice s dva ili tri člana. Druga se faza odvija oko druge godine, a sastoji se od osnovnih riječi. Prve rečenice sadrže riječi u osnovnom obliku. Nadalje, djeca mlađa od četiri godine stvaraju rečenice koje zadržavaju redosljed događaja. Što je dijete starije, to se njegova

rečenična struktura sastoji od dvije, tri ili više riječi. Na taj način se mijenja i semantička razina rečenice. Uz to, autorica Aladrović Slovaček (2019) ističe da postoje dvije razine karakterizacija rečenica: površinska i dubinska. Površinska je izravno povezana s rečenicom, a dubinska se odražava na značenje rečenice. „Usvajanje semantičkoga znanja u djece sastoji se od dodavanja novih crta značenja rečeničkome ulazu za jednu riječ sve dok se kombinacija crta za tu riječ ne podudara s potpunim značenjem“ (Aladrović Slovaček, 2019: 59).

Kada dijete komunicira, istražuje značenja riječi i fraza i prepoznaje kada nemaju doslovno značenje. Primjerice, kada dijete od tri godine čuje „Samo malo!“, ono shvaća da to znači da mora pričekati, iako to nije bilo rečeno (Ljubešić, 2001). Ilona Posokhova (1999:22) navodi da dijete od četvrte do šeste godine „razumije složene proširene rečenice i usvojilo je značenje većine gramatičkih kategorija.“ Do pete će godine razumjeti puno više riječi nego što će ih koristiti u govoru. Dijete sa šest ili sedam godina zna strukturu rečenice i u prosjeku će sastavljati rečenice od pet do šest riječi (Stančić, 1986; Aladrović Slovaček 2019). Razvoju semantike pridonijet će i odabir pravilnih tekstova. „Tekstovi koji odgovaraju dječjim mogućnostima shvaćanja, koji su u suglasju s dječjim potrebama i interesima, mogu utjecati na razvoj rječnika. To ukazuje na važnost izbora proznih i poetskih sadržaja i upućuje na važnost metodičke obrade tekstova za rad s djecom pri usvajanju semantičke strane jezika“ (Martinović i Stričević prema autoru Babiću, 2011: 54). Također, autori Kuvač i Palmović (2007, prema autorima Milleru i Paul, str. 39) navode „tri razine razumijevanja standardiziranih testova, a to su: razumijevanje jezičnih sastavnica (leksikon, semantika, morfologija i sintaksa), djetetova uporaba različitih strategija za razumijevanje (npr. oslanjanje na kontekst u kojem se riječ ili rečenica pojavljuje) i diskursna razina.“

3.3. Leksička kompetencija

Postoje mnoge definicije kompetencija. Iva Ćatić (2012: 176) prema Hrvatiću i Piršl izdvaja da su to „kombinacije znanja, vještina, stajališta, motivacije i osobnih karakteristika koje pojedincu omogućuju da aktivno i učinkovito djeluje u određenoj situaciji.“ Leksička je kompetencija dio jezične, a definira se kao shvaćanje i mogućnost uporabe rječnika pojedinog jezika (Vignjević i Markanjević, 2019). Sastoji se od gramatičke, semantičke, fonološke, ortografske i ortoepske kompetencije. Jelena Vignjević i Marija Markanjević (2019: 14) ističu da Nippold „razlikuje tri načina izloženosti djece usvajanju novih riječi: izravnim poučavanjem, kontekstnim razumijevanjem i morfološkom analizom.“ Autorice navode kako je korištenje konteksta pri objašnjavanju djetetu nepoznate riječi značajno za usvajanje leksičke

kompetencije, a prema Hammer i suradnicima niži socioekonomski status, niže školovanje majke i okolina koja ne potiče čitanje mogu negativno utjecati na bogaćenje rječnika kod djece.

3.4. Leksička gustoća i leksička raznolikost

Prema Kuvač i Palmoviću (2007) psiholozi su najprije počeli s istraživanjima razvoja jezika. Veliki broj ispitivača tvrdi da je najpouzdaniji oblik sakupljanja jezičnih podataka dokumentiranje spontanog govora (Hržica i Trtanj, 2021). Često se istražuje koje se riječi pojavljuju u djetetovom korpusu koji autori Kuvač i Palmović (2007: 66) prema Francisu definiraju kao „zbirku tekstova reprezentativnih za dani jezik, dijalekt ili bilo koji drugi dio jezika namijenjen lingvističkoj analizi.“ Korpus sadrži više dijelova. Trebao bi sadržavati tri vrste podataka: „evidenciju, frekvenciju i relaciju. Evidencija nam govori ima li nečega u korpusu ili nema, na primjer neke riječi. Frekvencija nam govori o učestalosti neke jezične jedinice u korpusu, tj. koliko nečega ima. Relacija nam govori o odnosu neke jezične jedinice prema drugim jedinicama u korpusu“ (Kuvač i Palmović prema autoru Tadiću, 2007:67-68).

Jezični se korpus sastoji od dva dijela: zvučnog zapisa i prijepisa. Također, kodiranjem se dolazi do rezultata, a to je „postupak prepoznavanja, obilježavanja i analiziranja određenih obilježja i pojava transkribiranoga govora“ (Kuvač, Palmović, 2007: 101). Autorice Hržica i Trtanj (2021: 106) ističu važne definicije: „rječnička raznolikost je raspon rječnika u jezičnom uzorku i izbjegavanje ponavljanja. Rječnička gustoća je udio leksičkih riječi u jezičnom uzorku. Rječnička sofisticiranost je udio naprednih riječi, to jest riječi niže čestote u jezičnom uzorku.“ Leksička gustoća i leksička raznolikost mogu se računati uz pomoć pojmova pojavnica, različnica i natuknica. Prema autoricama Hržici i Trtanj (2021: 107-108): „pojavnica (engl. token) je svaka riječ u jezičnom uzorku, to jest svaki niz znakova okružen bjelinama. Različnica (engl. type) je svaki fonološki različit izraz riječi. Natuknica (engl. lemma) je citatni oblik riječi kakav se pojavljuje u rječnicima.“ Računanjem odnosa različnica i pojavnica (ORP) dobiva se udio različitih riječi u ukupnom broju riječi u jezičnom uzorku. „Viši ORP pokazuje veću rječničku raznolikost jer je u jezičnom uzorku više različitih riječi“ (Hržica i Trtanj, 2021: 108). Autori Kuvač i Palmović (2007) navode i mjeru; odnos natuknica i pojavnica te smatraju da bolje pokazuje koliko je bogat djetetov rječnik s više razvijenom morfologijom, nego što to pokazuje odnos različnica i pojavnica. Autorice Gordana Hržica i Ivana Trtanj (2021: 111) smatraju da „što se jezik određuje morfološki bogatijim, to jest, ima više morfoloških oblika po natuknici, to su mu više mjere rječničke raznolikosti.“ Tako prema njihovim istraživanjima djeca u dobi od 4 godine koriste najmanji broj riječi i najmanje različitih, a djeca u dobi od 6 nešto više.

Svako dijete napreduje drugačije u usvajanju jezika. To najbolje dokazuje prosječna duljina iskaza (PDI) jer pokazuje jezični razvoj djece i njihove razlike na individualnoj razini. To je je najrasprostranjenija „mjera sintaktičkog razvoja“ i prisutna je u svakom istraživanju čiji je predmet jezično usvajanje (Kuvač i Palmović, 2007: 129). Ivona Radić Tatar (2013) naglašava da se sintaksa najviše razvija kod djece u dobi od tri do pet godina.

4. Slikovnice i leksički razvoj

Sa slikovnicama bi se djeca trebala prva susretati kada je riječ o dječjoj književnosti (Hameršak, 2014). Ivana Batarello Kokić (2015: 393) navodi da su „tradicijski sagledavane kao idealno okruženje za razvoj jezika i razumijevanja, a koje zbog svoje otvorenosti osigurava i cjeloviti razvoj djeteta predškolske dobi.“ Osim što potiče i leksički razvoj, može imati i ključnu ulogu u školskim danima (Majhut i Batinić, 2017). Slikovnica, dakle, sadrži slike odnosno ilustracije koje pospješuju doživljaj teksta. Estetski će privlačne ilustracije svakako navesti dijete da otvori knjigu i počne je čitati, a ilustracije motiviraju na razgovor, opisivanje i slaganje rečenica (Javor prema Čačku i Visinko, 2000). Listajući slikovnicu djeca se susreću i s riječima te stvaraju interes za knjigu. Ranka Javor (2000, prema autoru Čačku) ističe da u početku kada dijete još ne zna čitati, ono „čita“ ilustracije, a kasnije obraća pažnju i na tekst. Nadalje, tekst bi trebao sadržavati riječi koje su djetetu poznate u njegovoj svakodnevnici, poput hrane i igračaka (Martinović, Stričević prema Glihi Selanu, 2011). Ivana Martinović (2011) tvrdi da bi trebali biti primjereni djetetovom rječniku u toj dobi, u protivnom bi djeca izgubila zanimanje za čitanje. Dio slikovnice je i slika. Ona „je vizualni medij, vanjsko ikoničko sredstvo, znak koji govori sam za sebe“ (Petrović-Sočo, 1997: 9). Dijete ranije dobi može prepoznati objekt na slici ako je on realističan, stoga autorica za trogodišnjake predlaže slikovnice koje sadrže više slika i jednostavnu radnju kako bi ih djeca mogla razumjeti.

„Već od malena je dijete izloženo raznim slikama iz ilustracija, časopisa ili slikovnica i traži odraslog da mu ih priča ili objašnjava“ (Miljak, 1987: 8). Djeca će od rane dobi prepoznati slike u slikovnicama. Slika kao vizualni medij prevladava u dječjoj svakodnevnici i prema Miljak (1987: 78), „omogućuje da se komunikacija provodi u obliku igre.“ Stoga se kao posrednik između djeteta i slikovnice smatra odrasla osoba koja pomaže da slikovnica utječe na razvoj govora od dvije godine pa nadalje. Javor (2000) prema Halačev navodi kako je složeni zadatak za roditelje razvijanje poticajnog okruženja za djecu uz slikovnice. Važno je od rane dobi kod djeteta poticati čitanje i zanimanje za knjigama (Aladrović Slovaček, 2019).

Mira Čudina-Obradović (1995) naglašava da je za dijete dobro započeti s čitanjem slikovnica jednostavnog sadržaja, s jasno vidljivim slikama te nekoliko likova. Dobro je da odrasla osoba djetetu pokazuje riječ koju upravo čita i slike. U početku će djeca komentirati ono što je odrasla osoba pročitala i davati imena slikama koje su uočili, no kasnije će moći i prepričati što se u priči događa. Tijekom čitanja korisno je poticati djecu da aktivno sudjeluju, a ne da budu pasivni slušatelji. To se naziva dijaloško čitanje, a cilj je voditi dijete u zahtjevniju uporabu riječi. Mira Čudina-Obradović (1995) razlikuje jednostavnu i složenu razinu dijaloškog čitanja. Na jednostavnoj razini odrasle osobe postavljaju poticajna pitanja djeci i tako ih potiču na govor izbjegavajući pritom pitanja koja traže odgovor „da“ ili „ne.“ Nakon što je dijete odgovorilo na zadano pitanje, potrebno je postaviti i drugo kako bi se obogatilo znanje o tom predmetu na slici i slično. Uz sve navedeno, na objema razinama autorica predlaže da bi odrasla osoba trebala pomagati, pohvaliti dijete, šaliti se i biti strpljiva. Na složenijoj razini postavljaju se pitanja slobodnog odgovora, poput: „Što se događa na ovoj stranici?“ Potrebno je pohvaliti svaki djetetov odgovor. Također, sve što dijete kaže preporučljivo je proširiti s potpitanjima i tako dalje. Poseban napredak djece u kasnijem akademskom uspjehu i razvoju predčitačkih vještina pokazao je ovakav način čitanja. Provedena istraživanja pokazuju da na razvoj pismenosti utječu interaktivni dijelovi u slikovnicama, zatim kvaliteta slikovnice, koliko se često čita i koliko sudjeluju odrasle osobe s djecom u čitanju (Batarelo Kokić, 2015). Većina djece uspije ovladati vještinom čitanja jer su se u djetinjstvu susretala sa slikovnicama (Javor prema Halačev, 2000) i zbog toga što su im roditelji kod kuće čitali naglas (Vodopija, 2007).

Ranka Javor (2000, prema autorici Halačev) navodi kako se djeca prvi puta susreću sa slikovnicama u dječjem vrtiću. Autorica Petrović-Sočo (1997: 170) istraživala je vještine dijaloškog čitanja odgojitelja: „jedan od primarnih zadataka istraživanja bio je usmjeren na postizanje primjene onih postupaka odgojitelja i osiguravanje onih uvjeta koji će poticati prijevod vizualnoga koda slike u verbalni kod.“ Istraživanja su pokazala nekoliko pozitivnih i negativnih utjecaja. Primjerice, frontalni je rad tijekom tumačenja slikovnice imao negativan utjecaj na komunikaciju jer su djeca tada pasivni čitatelji i ne mogu jednako primiti poruke. Također je i rad u velikoj grupi djece utjecao negativno na dječju komunikaciju. S druge strane, ako su odgojitelji slali impulse prema djeci, ona su odgovarala s višečlanim iskazima i kratkom pričom. Prema Petrović-Sočo (2017: 129) „intonacija, intenzitet, tempo i boja glasa također su, uz naglašavanje ključnih riječi pridonijeli prirodosti komunikacije.“ Autorica Miljak (1987: 129) smatra kako odgojitelj ima zadatak da „osposobi svu djecu da mogu među sobom

komunicirati o slici, da mogu samostalno dekodirati, „čitati“ slike raznih tipova, a to je, ujedno, i jedan od načina da ih se osposobi i za komunikaciju sa samim sobom.“

Ukoliko dijete prima previše gotovih slika, nestaje i njegova mogućnost slikovnog predočavanja, čime onda pati i njegov unutarnji razvoj. To je vidljivo danas sve više s pojavom medija (Velički i Katarinčić, 2011). Autorica Katarina Aladrović Slovaček (2019) ističe da kvalitetni mediji utječu pozitivno na dijete, potiču maštu, bogate njegov rječnik, no predugo izlaganje televiziji i ostalome može imati i negativan utjecaj na njegove predčitačke vještine i interakciju s bližnjima. U ranoj dobi na djecu utječu crtani filmovi i dječje pjesme na engleskome jeziku. U razvoju govora odrasli bi također trebali govoriti što slikovitije da bi se djeca zdravo razvijala. Kada dijete sluša priče iz raznih književnoumjetničkih djela, prema Velički i Katarinčić (2011) ono stječe posredovano iskustvo jezika i može se razvijati kreativno te izražavati. Dijete će predškolske dobi raspravljati o priči, pronaći sebe u najdražem liku i prepričavati priču tako da će ponekad izmijeniti neke detalje (Vodopija, 2007). Ranka Javor (2000, prema autorici Halačev) naglašava da slikovnice pritom moraju imati zanimljive teme s kojima se djeca mogu poistovjetiti.

4.1. O slikovnicama

Pojam slikovnice dolazi od njemačkog *Bilderbuch* što se prevodi kao *knjiga sa slikami* i koristio se sve do 1930-ih ili 1940-ih godina (Majhut i Batinić, 2017). Suvremeni pojam *slikovnica* koristi se od 1870-ih, a u 20. stoljeću pojavljuje se u rječnicima hrvatskog jezika. Majhut i Batinić (2017: 22) navode da „noviji rječnici hrvatskoga jezika slikovnicu objašnjavaju kao knjigu sa slikama bez ili s malo teksta namijenjenu djeci predškolske dobi.“ Nadalje Javor (2000: 73) prema autorici Visinko slikovnicu definira kao „posebnu vrstu literarno-likovnoga umjetničkog djela koja traži i poseban pristup ne bi li se u potpunosti ostvarila literarno-likovna komunikacija.“ Također, autorice Martinović i Stričević (2011:49) smatraju da je „slikovnicu najkorektnije označiti sintagmom neutralnoga značenja kao strukturirani materijal za čitanje namijenjen djeci koja još ne čitaju samostalno.“ Autorica Batarelo Kokić (2015) smatra kako su slikovnice primjerene za malu djecu, no njima se mogu služiti i odrasli.

Prema autoru Berislavu Majhutu i autorici Štefki Batinić (2017) slikovnica se po prvi puta namijenjena za djecu oblikovala u 19. stoljeću, a hrvatska se slikovnica razvijala iz njemačkih i engleskih. Godine 1921. autor Dragutin Domjanić objavljuje *Petrica Kerempuh i spametni osel*. Dio te knjige je i prva hrvatska slikovnica *Mladost Petrice Kerempuha* koju su

ilustrirale Zdenka Turkalj Križ i Nada Pleše. Prema istraživanjima autora Majhuta i Batinić (2017) najviše je slikovnica na hrvatskome jeziku izdano između 1941. i 1945., dakle u razdoblju Drugoga svjetskoga rata. Sve do 19. stoljeća bilo je i više nego uobičajeno kupovati ilustracije inozemnih autora i stavljati ih u hrvatske knjige. Lavoslav Hartman bio je prvi nakladnik koji je 60-ih godina 19. stoljeća počeo uvoditi ilustracije u boji to jest litografije u zabavnu dječju književnost (Majhut i Batinić, 2017). Nakon 1918. godine nalaze se i ilustracije hrvatskih umjetnika u slikovnicama. Tako je Milan Rogulja bio autor prve litografije u boji u hrvatskoj dječjoj knjizi, a Jagoda Truhelka prva ilustratorica dječje knjige u Hrvatskoj. Autorice Martinović i Stričević (2011) ističu kako se ne zna puno o slikovnicama u Hrvatskoj nakon 1940-ih godina, a kao posljedicu navode nedostatak literature koja bi potaknula istraživanja. Tek se 1960-ih počela obraćati veća pažnja na slikovnice i u periodu od 1968. do 1982. godine izdano je oko 230 slikovnica od kojih su trećina hrvatske, a ostatak je prevedeno s različitih jezika. *Egmont*, *Forum*, *Naša djeca* i *Mozaik knjiga* samo su neki od nakladnika koji su objavili značajan broj slikovnica. Prema Martinović i Stričević (2011: 46), *Kašmir promet* i *Autorska kuća* su nakladnici koji izdaju „isključivo naslove hrvatskih autora i ilustratora.“ Posljednjih 15 godina autorice između ostalog ističu i poznate ilustratorice Piku Vončinu, Andreu Petrlik-Huseinović te Manuelu Vladić-Maštruko.

Autorica Batarelo Kokić (2015, prema autorici Matulki) navodi pet vrsta dječjih slikovnica. Prva vrsta su slikovnice za djecu koja kreću čitati, druga slikovnice koje se povezuju uz pojedini koncept, treća vrsta su slikovnice prikazane u digitalnom formatu, četvrta slikovnice namijenjene kao igračke te peta vrsta su one koje su pisane u stihovima. Slikovnice namijenjene za djecu koja kreću čitati su jednostavne i lako se služe njima sama ili uz manju pomoć odraslih. Sljedeće su slikovnice koje se povezuju uz pojedini koncept, a zamišljene su tako da njima djeca upoznaju slova, brojeve, oblike, boje i slično. Autorica ističe i slikovnice u digitalnom formatu koje obuhvaćaju različite animacije, interaktivne sadržaje, ali i služenje tehnologijom te se sve više koriste u novije vrijeme isto kao i slikovnice namijenjene kao igračke, a iziskuju interakciju s odraslima i zapravo služe kao uvod u dječju književnost i čitanje. Neke od vrsta takvih slikovnica su kartonske, trodimenzionalne, *leporello*, slikovnice-iskakalice (engl. *pop-up picture books*) te slikovnice s izrezima (Majhut i Batinić, 2017). Slikovnice u stihovima sastoje se od poezije, uspavanki, brojalice te tekstova s rimom. Korisne su jer se pomoću njih djeca mogu igrati riječima. Još neke podjele slikovnica uključuju i slikovnice u kojima pretežito ima teksta, a slike imaju funkciju ukrasa. Nadalje, pri osmišljavanju likovne komponente slikovnice se mogu podijeliti i na fotografske, lutkarske, zatim slikovnice koje sadrže crteže

djece te raznih umjetnika i naposljetku strip-slikovnice (Martinović i Stričević, 2011). Prema Majhutu i Batinić (2017) česte teme u slikovnicama vezane su za životinje i prirodu koje zanimaju mlađu djecu te takozvane *ABC* slikovnice namijenjene djeci od pet do sedam godina. Također je poznato da djeca uživaju u pričama u kojima se mogu poistovjetiti s glavnim junakom. To su konkretno teme koje prikazuju dječje samopouzdanje, a ono „se očituje kao unutarnja sigurnost, povjerenje u sebe i svoje sposobnosti, posjedovanje pozitivne slike i svijesti o sebi“ (Javor prema Halačev, 2000: 80). Objavljuju se i tematski iste slikovnice u dvije varijante: u jednoj je glavni lik dječak, a u drugoj djevojčica tako da bi se slikovnica jednako približila svima.

U slikovnicama se postiže zajedništvo likovnog i pripovjednog, ilustracija i priče (Javor, 2000). No, razlikuju se pojmovi slikovnica i ilustrirana priča. Autori Majhut i Batinić (2017) prema Crnkoviću ističu da ukoliko u slikovnici dominira tekst nad likovnim motivima, tada se ona naziva ilustrirana priča. Neka od pravila u ilustriranim knjigama su da slika mora pratiti vremenski slijed priče i ne smije izlaziti iz okvira zadanih tekstom. Glavna razlika između ilustrirane knjige i slikovnice je ta što ilustracija u slikovnici može sadržavati podatke s kojim se čitatelj u tekstu nije susreo, dakle „proširuje“ tekst, dok se u ilustriranoj knjizi sve saznaje iz teksta. Također slike će u slikovnici najčešće biti povezane, a u ilustriranoj knjizi se to neće očekivati.

Neki autori tvrde da se djeci mogu početi čitati slikovnice kada napune 18 mjeseci i to su obično slikovnice koje sadrže isključivo slike (Martinović i Stričević, 2011). Prema suvremenim tumačenjima djetetu se može čitati od vrlo rane dobi, godinu dana kada još slušaju glasove. Autorica Miljak (1987) smatra da su djeci u drugoj godini primjerene slikovnice s jednostavnim slikama i radnjama poput onih Dicka Brune. Prema Petrović-Sočo (1997: 172) „djeci u drugoj polovici treće godine poželjno je davati slikovnice koje u povezanom slijedu više slika prikazuju jedinstvenu radnju, odnosno fabulu koju bi mogla shvatiti i dekodirati.“ Danas je, prema Martinović i Stričević (2011) primjerenije davati one koje imaju opsežniji tekst i bave se tematikom životinja te životom ljudi. Također, Stričević (2011) ističe da su za djecu od 5 ili 6 godina prikladni tekstovi koji opisuju različite kulture. Autorice Martinović i Stričević (2011) tvrde da se u današnje vrijeme djeci mlađe dobi primjenjuju složeniji tekstovi s obzirom na ranije opismenjavanje i novija istraživanja te praćenje djetetova napretka.

4.2. Odabir kvalitetne slikovnice

Slikovnice su prvo štivo u djetetovom životu i njima se odrasla osoba može približiti djeci (Majhut, Batinić, 2017). Prije svega djetetu služi za igru i zabavu (Javor, 2000). Najprije su se svrstavale u igračke, no danas je poznato da utječu na djetetov cjeloviti razvoj (Majhut, Batinić, 2017; Batarelo Kokić, 2015). „Uzimajući u obzir sve značajke koje slikovnica treba posjedovati, može se reći da je dobra slikovnica ona koja je u skladu s djetetovim razvojem - temom i izgledom korespondira s djetetovim razvojnim osobitostima, ima usklađenu tekstualnu i slikovnu komponentu, a s obzirom na funkcije koje sadrži i u odnosu na vrstu kojoj pripada, istovremeno potiče njegov razvoj“ (Martinović i Stričević, 2011: 56). Uz to, kvalitetne slikovnice djecu mogu podučiti o raznim situacijama u svijetu, kulturama, razvojnim teškoćama osoba i sve to na humorističan način te u prenesenom značenju.

4.3. Problemske slikovnice

U novije se vrijeme češće pojavljuju problemske slikovnice u kojima je, prema autorici Zalar (2008), dijete u središtu radnje, a najveći se naglasak stavlja na shvaćanje i razvoj odgoja. Pojavljuju se 1990-ih godina u Zapadnoj Europi i to su „slikovnice iz svakodnevnog života, koje se bave problemom međuljudskih odnosa u obitelji i društvu – s djetetom u žarištu zanimanja“ (Javor, 2000: 18). Prema Hrvatskom knjižničarskom društvu možemo ih definirati i kao „slikovnice koja se bave problemskim situacijama u životu djeteta, vezane uz djetetove osjećaje, zdravlje, osobine njegove ličnosti i ponašanje, te uz odnose u obitelji i društvu.“ Suvremene slikovnice žele prikazati problemske situacije u stvarnosti te dokazati da ne postoje tzv. tabu-teme. Česte teme su vezane za razvod roditelja te gubitak bliske osobe. Javor (2000) prema autorici Čičko naglašava kako stručnjaci smatraju da bi sastavljači problemskih slikovnica trebali biti umjetnici, pedagozi te terapeuti što najčešće i jesu.

5. Istraživanje

5.1. Opis uzorka

U istraživanje su uključene četiri problemske slikovnice s različitom tematikom te iz različitih razdoblja razvoja problemske slikovnice, sa samoga početka i suvremenoga doba. Sve su slikovnice u dječjim knjižnicama namijenjene djeci mlađe dobi, od četiri do osam godina. Pomno su izabrane i s različitih stajališta, djevojčice i dječaka kao glavnih likova.

Prva odabrana slikovnica je *Panjoglav ili Dječak koji nije volio prati uši* autorice Željke Horvat-Vukelje. Slikovnicu je ilustrirala Nevenka Macolić, a objavljena je 1990. godine kod nakladnika *Mladost* u razdoblju začetka razvoja problemske slikovnice. Slikovnica se bavi tematikom osobne higijene, glavni junak je bezimni dječak koji nikako ne voli prati uši. Nakon nekog vremena, iz ušiju mu počinju rasti grančice koje se vrlo brzo pretvore u panjeve. U nemogućnosti da ih nastavlja sakrivati, dječaka prozovu *Panjoglav*. Tužnog dječaka spašava baka koja napominje da je to sve od nepranja ušiju. Ubrzo su se dječaku počeli sušiti panjevi u ušima sve dok nisu nestali te od tada svaki dan pere uši sapunom i vodom. Navedena slikovnica kod djece potiče brigu o osobnoj higijeni.

Sljedeću je izdvojenu slikovnicu napisala i ilustrirala Sanja Pribić pod imenom *Mucka*. Godine 2004. izdao ju je nakladnik *Mozaik knjiga*. Tema slikovnice je mucanje koje djevojčici Lari otežava svakodnevni život. Djeca u vrtiću su je ismijavala i smislila nadimak *Mucka* te Lara više nije htjela razgovarati s obitelji i prijateljima. Njezina teta je predložila da posjeti logopeda, Lara je pristala i uskoro je mucanje nestalo. Odabrana slikovnica obrađuje temu govora, djeci ukazuje na teškoće te da se vježbom i uz pomoć stručnjaka mogu riješiti.

Trećoj izabranoj slikovnici autorica je Sanje Pilić, a naziva se *Stigao je brat*. Ilustrirala ju je Andrea Petrlik Huseinović i objavljena je 2006. godine u nakladi *Kašmir prometa*. Glavni lik, dječak kojem se ne saznaje ime, prepričava u prvome licu kako je dobio brata te je ujedno i tema ove slikovnice ljubomora. Dječak je krenuo u prvi razred osnovne škole i ne sviđa mu se što mlađi brat dobiva svu pažnju obitelji. Članovi obitelji mu govore kako su se i njemu tako divili dok je bio mlađi te da je to normalno. Dječak postaje zadovoljan kada mu se počne klimati zub jer ga tada primijete i izjavljuje kako će brata poučiti mnogim stvarima. Svakim je danom sve manje ljubomoran. Slikovnica kod djece ukazuje na novi osjećaj, osjećaj ljubomore kada stigne prinova te da je to normalan dio odrastanja. Također, pomaže djeci prihvatiti brata ili sestru i priviknuti se na novu situaciju.

Posljednja je slikovnica *Gitina briga* britanskoga autora i ilustratora Toma Percivala iz 2018. godine. Slikovnica je tijekom pandemije objavljena kod nakladnika *Profil knjiga* u Hrvatskoj, a s engleskoga jezika ju je preveo Ozren Doležal. Tema slikovnice je anksioznost koju osjeća djevojčica Gita. U slikovnici se taj osjećaj naziva *Briga* koja svakodnevno prati glavnu junakinju. Svakim je danom postojala sve veća i veća, samo je o njoj razmišljala sve dok nije primijetila jednog drugog dječaka koji je isto bio tužan te su počeli razgovarati. Tada je Gita shvatila da nije jedina koja ima *Brigu* te da ona može nestati. Izabrana slikovnica bavi se tematikom emocija i djeci poručuje da se razgovorom mogu riješiti i najmanje brige.

Za potrebe istraživanja napravljena je analiza diskursa u programu *Sketch Engine*.

5.2. Metoda obrade podataka

U svrhu istraživanja za slikovnicu *Panjoglav ili Dječak koji nije volio prati uši* koristit će se naziv slikovnica 1 (S1), za slikovnicu *Mucka* slikovnica 2 (S2), za *Stigao je brat* slikovnica 3 (S3), a za slikovnicu *Gitina briga* izraz slikovnica 4 (S4). Kako bi se ispitali problemi istraživanja, potrebni su faktori za jezičnu analizu, a to su ukupan broj riječi, broj rečenica, broj pojavnica, različnica i natuknica u korpusu koji je u ovom slučaju tekst odabranih slikovnica.

Isto tako, u ovome su radu nužne i punoznačne riječi: imenice, glagoli i pridjevi koji će se analizirati za pojedinu slikovnicu.

5.3. Cilj i problemi istraživanja

Cilj ovog istraživanja je ispitati leksičku kompetenciju problemskih slikovnica kojima se služe odgojitelji.

U skladu s iznesenim ciljem istraživanja razrađeni su sljedeći problemi istraživanja:

1. Ispitati leksičku gustoću i leksičku raznolikost navedenih slikovnica.
2. Istražiti broj riječi u rečenici odabranih slikovnica.
3. Istražiti punoznačne riječi u spomenutim slikovnicama.
4. Napraviti komparativnu analizu izabranih slikovnica.

5.4. Rezultati i rasprava

Jedan od faktora jezične analize je broj pojava. Slikovnica 1 (S1) ima 507 pojava, slikovnica 2 (S2) 1314 pojava, slikovnica 3 (S3) 389, a slikovnica 4 (S4) 443 pojava (tablica 3).

Tablica 3. Prikaz broja pojava u tekstovima

Slikovnice	Pojavnice
S1	507
S2	1314
S3	389
S4	443

Prvi se problem istraživanja odnosi na ispitivanje leksičke gustoće i leksičke raznolikosti odabranih slikovnica. Pojam leksička raznolikost računa se tako da se podijeli broj različenica s ukupnim brojem riječi, a leksička gustoća je omjer broja riječi i broja natuknica. Svi su rezultati zaokruženi na dvije decimale. Slikovnica 1 (S1) ima ukupno 421 riječi od kojih su 260 različenica i 200 natuknica. Rezultat njezine leksičke raznolikosti je 0.62, a leksičke gustoće 2.11. Nadalje, slikovnica 2 (S2) ima ukupno 1011 riječi, 584 različenica i 443 natuknica. Iznos leksičke raznolikosti je 0.58, a leksičke gustoće 2.28. Slikovnica 3 ima ukupno 333 riječi od kojih su 222 različenica i 183 natuknica. Rezultat njezine leksičke raznolikosti je 0.67, a leksičke gustoće 1.82. Naposljetku, slikovnica 4 (S4) ima ukupno 381 riječi, 233 različenica i 183 natuknica. Iznos leksičke raznolikosti je 0.61, a leksičke gustoće 2.08 (tablica 4).

Tablica 4. Prikaz leksičke raznolikosti i leksičke gustoće

Slikovnice	Ukupan broj riječi	Broj različenica	Broj natuknica	Leksička raznolikost	Leksička gustoća
S1	421	260	200	0.62	2.11
S2	1011	584	443	0.58	2.28
S3	333	222	183	0.67	1.82
S4	381	233	183	0.61	2.08

Sljedeći se problem odnosi na broj riječi u rečenici izabranih slikovnica. To je zapravo omjer ukupnog broja riječi u tekstu i broja rečenica. Slikovnica 1 (S1) ima 421 riječi, 43 rečenice te je broj riječi u rečenici 9.79. Sljedeća slikovnica, slikovnica 2 (S2) ima ukupno 1011 riječi, 101 rečenica i 10.009 broj riječi u rečenici. Slikovnica 3 (S3) ima 333 riječi, 33 rečenice, a broj riječi u rečenici 10.09. U konačnici, slikovnica 4 (S4) ima 381 riječi, 44 rečenice, a rezultat broja riječi u rečenici je 8.66 (tablica 5).

Tablica 5. Prikaz broja riječi u rečenici tekstova

Slikovnice	Ukupan broj riječi	Broj rečenica	Broj riječi u rečenici
S1	421	43	9.79
S2	1011	101	10.009
S3	333	33	10.09
S4	381	44	8.66

Treći se problem odnosi na istraživanje punoznačnih riječi odabranih slikovnica. Prva slikovnica je *Panjoglav ili Dječak koji nije volio prati uši*. Ima ukupno 421 riječi, od kojih su 43 imenice. Najviše se pojavljuje imenica *dječak* 11 puta, zatim *uho* 7 puta, *mama* 5, a slijede i *uši* te *grančice* koje se pojavljuju 4 puta. Imenice *grana*, *panj*, *baka*, *biljčica*, *Panjoglav* i *sapun* pojavljuju se 3 puta, a *kosa*, *dijete*, *selo*, *ptica*, *glava*, *jelen* i *dan* 2 puta. Najmanje se, jednom, pojavljuju imenice *jutro*, *jesen* te *bobica* (tablica 6).

Tablica 6. Prikaz imenica (im.) i frekvencija (f) u slikovnici 1

im.	f	im.	f	im.	f	im.	f
dječak	11	sapun	3	razlog	1	spužvica	1
uho	7	voda	3	sila	1	tjedan	1
mama	5	kosa	2	liječnik	1	šumar	1
uši	4	dijete	2	lijek	1	ormar	1
grančica	4	selo	2	krevet	1	neprilika	1
grana	3	ptica	2	tramvaj	1	posao	1
panj	3	glava	2	ljetno	1	plod	1
baka	3	jelen	2	lišće	1	zub	1
biljčica	3	dan	2	zima	1	problem	1
Panjoglav	3	ruka	1	nepranje	1	prorez	1

kapa	1
jutro	1
jesen	1
bobica	1

Nadalje, u slikovnici 1 od ukupno 52 glagola, najviše se spominje glagol *biti* s 55 ponavljanja, a sljedeći su *prati* s 5 ponavljanja, *moći* s 4 te *boljeti* i *doći* s 3 ponavljanja. Glagoli *reći*, *rugati*, *viriti*, *sakriti*, *voliti* i *znati* spominju se 2 puta. Najmanje se spominju glagoli *sušiti*, *trčati* i *umivati* jedan put (tablica 7).

Tablica 7. Prikaz glagola (gl.) i frekvencija (f) u slikovnici 1

gl.	f	gl.	f	gl.	f
biti	55	reći	2	gledati	1
prati	5	rugati	2	došaptavati	1
moći	4	viriti	2	rascvjetati	1
boljeti	3	sakriti	2	odvesti	1
doći	3	voliti	2	nići	1
rasti	2	znati	2	čupati	1
dogoditi	2	početi	1	razrasti	1
otimati	2	počešljati	1	oprati	1
pokušati	2	iščupati	1	okretati	1
morati	2	preplašiti	1	gurkati	1
imati	2	nestati	1	doputovati	1
				prehladiti	1
				zaprepastiti	1
gl.	f				
pridržavati	1				
primijetiti	1				
pronaći	1				
razgranati	1				
razlistati	1				
sjediti	1				
slijetati	1				
otpasti	1				
riješiti	1				
otpiliti	1				
očistiti	1				
izgledati	1				
isplesti	1				
spavati	1				
sušiti	1				
trčati	1				
umivati	1				

Naposljetku, slikovnica 1

Tablica 8. Prikaz pridjeva (pr.) i frekvencija (f) u slikovnici 1

pr.	f	pr.	f
dječakov	5	sav	1
prljav	2	sazreo	1
strašan	2	neobičan	1
običan	2	tužan	1
težak	1	velik	1
poseban	1	svaki	1
radostan	1	iznenađen	1
mali	1	crven	1
jedan	1		

Sljedeća slikovnica, slikovnica 2 je *Mucka*. Ima 1011 riječi od kojih su 145 imenice. Najviše se ponavlja imenica *Lara* 36 puta, zatim *teta*, *Mucka* i *mama* 10 puta, *tata* 8, *Anja* 7, *Darija* 6 puta, *vrtić* 5, a *dan* i *glava* 4 puta. Imenice *ideja*, *mucanje*, *problem*, *djed*, *Viki* i *vrijeme* ponavljaju se 3 puta, a *ruka*, *rođak* i *Ivana* 2 puta. Najmanje se ponavljaju, između ostalih, imenice *klimanje*, *kapula* te *pingvin* jedan put (tablica 9).

Tablica 9. Prikaz imenica i frekvencija u slikovnici 2

im.	f	im.	f	im.	f
Lara	36	mucanje	3	priča	2
teta	10	problem	3	prijateljica	2
Mucka	10	djed	3	bicikl	2
mama	10	Viki	3	skejt	2
tata	8	vrijeme	3	sladoled	2
Anja	7	krletka	2	logoped	2
Darija	6	ruka	2	telefon	2
vrtić	5	rođak	2	oko	2
dan	4	Ivana	2	vrt	2
glava	4	jezik	2	odmahivanje	2
ideja	3	godina	2	škola	2
vožnja	3	riječ	2	Željko	2
put	3	podne	2	nos	1
im.	f	im.	f		
novost	1	ordinacija	1		
odgovor	1	klimanje	1		
jutro	1	kapula	1		

juha	1	pingvin	1
Josip	1		

Nadalje, od ukupno 119 glagola u slikovnici 2, najviše se ponavlja glagol *biti* 85 puta, *htjeti* 15 puta, *reći* 7, a *mucati* i *željeti* 6 puta. Glagoli *vježbati*, *čuti*, *razgovarati*, *vikati*, *prestati*, *rugati*, *pitati* i *nemati* ponavljaju se 3 puta, a *ući*, *dati* i *zvati* 2 puta. Najmanje se ponavljaju glagoli *odmahivati*, *javiti* te *duriti* jedan put (tablica 10).

Tablica 10. Prikaz glagola i frekvencija u slikovnici 2

gl.	f	gl.	f	gl.	f
biti	85	vikati	3	odmahnuti	2
htjeti	15	prestati	3	svidati	2
reći	7	rugati	3	ponavljati	2
mucati	6	pitati	3	voljeti	2
željeti	6	nemati	3	zaboraviti	2
moći	5	misliti	2	znati	2
imati	5	ući	2	mučiti	2
govoriti	5	zvati	2	tvrditi	2
trebati	4	dati	2	počinjati	2
ići	4	naučiti	2	izgovarati	2
vježbati	3	pričati	2	prepričati	1
čuti	3	nestati	2	prevrtati	1
razgovarati	3	odlaziti	2	napuštati	1
gl.	f	gl.	f		
nedostajati	1	objasniti	1		
pročitati	1	sjesti	1		
izvoljeti	1	sklopiti	1		
iznenaditi	1	odmahivati	1		
raspitivati	1	javiti	1		
razumjeti	1	duriti	1		

Na kraju, slikovnica 2 ima 46 pridjeva. Najviše se ponavljaju *francuski* i *velik* 5 puta, *dobar* i *sav* 3 puta te *širok* 2. Najmanje se ponavljaju pridjevi *siv*, *Ivin* te *glasan* jedan put (tablica 11).

Tablica 11. Prikaz pridjeva i frekvencija u slikovnici 2

pr.	f	pr.	f	pr.	f
francuski	5	Darijini	1	posljednji	1
velik	5	mamin	1	prednji	1
dobar	3	sve	1	leden	1
sav	2	nevoljko	1	Larini	1
širok	1	obiteljski	1	slab	1
jedan	1	vrtočlav	1	služben	1
jedini	1	odrastao	1	težak	1
drukčiji	1	okružen	1	uvjeren	1
odličan	1	Petrin	1	veseo	1
Larin	1	pomirljiv	1	Vikijev	1
kućni	1	plav	1	zadarski	1
pr.	f	pr.	f		
zoološki	1	siv	1		
čupav	1	Ivin	1		
žalostan	1	glasan	1		
željan	1				

Treća je slikovnica *Stigao je brat*. Ima 333 riječi od kojih su 43 imenice. Najviše se pojavljuje imenica *brat* s 9 ponavljanja, *zub* s 3 te *dan*, *pod*, *medvjedić*, *autić* i *žličica* s 2 ponavljanja. Najmanje se pojavljuju imenice *kutija*, *divljenje* te *beba* s jednim ponavljanjem (tablica 12).

Tablica 12. Prikaz imenica i frekvencija u slikovnici 3

im.	f	im.	f	im.	f
brat	9	slava	1	pažnja	1
zub	3	lokomotiva	1	pravo	1
dan	2	mama	1	krevetić	1
pod	2	veza	1	končić	1
medvjedić	2	minuta	1	slikovnica	1
autić	2	Mirta	1	slovo	1
žličica	2	oko	1	soba	1
leptirić	1	nepravda	1	stric	1
grupa	1	Jozo	1	teta	1
gost	1	centar	1	razdoblje	1
hodalice	1	broj	1		
im.	f	im.	f		
pčelica	1	ladica	1		
zadaca	1	kutija	1		

čitanka	1	divljenje	1
štivo	1	beba	1
razred	1		

Slijede glagoli u slikovnici 3 kojih ima ukupno 49, najviše se javlja također glagol *biti* s 36 ponavljanja, *diviti* i *htjeti* s 3 te *zaplakati*, *dobiti*, *osjećati* i *činiti* s 2 ponavljanja. Najmanje se javljaju glagoli *izazvati*, *doći* te *baciti* s jednim ponavljanjem (tablica 13).

Tablica 13. Prikaz glagola i frekvencija u slikovnici 3

gl.	f	gl.	f	gl.	f
biti	36	ljuljuškati	1	previjati	1
diviti	3	misлити	1	proći	1
htjeti	3	stići	1	puzati	1
zaplakati	2	niknuti	1	pročitati	1
dobiti	2	zbrajati	1	reći	1
osjećati	2	uvjeravati	1	sjediti	1
činiti	2	odrastati	1	skakati	1
gledati	1	hraniti	1	smiješiti	1
gugutati	1	baciti	1	pjevati	1
boriti	1	znati	1	ispasti	1
naučiti	1	pisati	1	imati	1
klimati	1	očekivati	1	tješiti	1
krenuti	1	pitati	1	ubaciti	1
gl.	f	gl.	f		
ulaziti	1	poštovati	1		
vratiti	1	kazati	1		
ponašati	1	izazvati	1		
pokazivati	1	doći	1		
početi	1	baciti	1		

U slikovnici 3 ima 24 pridjeva, najviše se spominje pridjev *ljubomorán* s 5 ponavljanja, *sav* s 3 te *mali* s 2 ponavljanja. Najmanje se spominju pridjevi *mlad*, *gumen* te *dobar* s jednim ponavljanjem (tablica 14).

Tablica 14. Prikaz pridjeva i frekvencije u slikovnici 3

pr.	f	pr.	f	pr.	f
ljubomoran	5	klimav	1	zreo	1
sav	3	životni	1	ćelav	1
dosadan	2	svatko	1	simpatičan	1
mali	2	velik	1	mlad	1
sjajan	1	prednji	1	gumen	1
normalan	1	zanimljiv	1	dobar	1

Naposljetku, četvrta i posljednja slikovnica je *Gitina briga*. Ima 381 riječi od kojih su 34 imenice. Najviše se ponavlja imenica *briga* 16 puta, *Gita* 12, *dan* 3 i *dječak* 2 puta. Najmanje se ponavljaju imenice *ljuljačka*, *doručak* i *autobus* jedan put (tablica 15).

Tablica 15. Prikaz imenica i frekvencije u slikovnici 4

im.	f	im.	f	im.	f
briga	16	blagavaonica	1	red	1
Gita	12	vrt	1	riječ	1
dan	3	mrvice	1	sjedalo	1
dječak	2	objed	1	svaki	1
još	1	pahuljica	1	usta	1
golem	1	put	1	zub	1
park	1	predjel	1	učiteljica	1
klupa	1	kutija	1	mir	1
kino	1	kraj	1	ljuljačka	1
				doručak	1
				autobus	1

Sljedeći su glagoli kojih ima 52. Isto tako se najviše ponavlja glagol *biti* 55 puta, zatim *voljeti* 4 te *otići* i *dogoditi* 3 puta. Glagoli *htjeti*, *učiniti*, *imati*, *početi*, *vidjeti*, *smanjivati* i *činiti* ponavljaju se 2 puta, a najmanje se ponavljaju glagoli *pričati*, *naučiti* te *nadviti* (tablica 16).

Tablica 16. Prikaz glagola i frekvencije u slikovnici 4

gl.	f	gl.	f	gl.	f
biti	55	osjećati	1	postati	1
voljeti	4	ostaviti	1	postajati	1

otíci	3	sjediti	1	rasti	1
dogoditi	3	iščeznuti	1	razmišljati	1
htjeti	2	izgledati	1	riješiti	1
učiniti	2	smjeti	1	shvatiti	1
imati	2	piljiti	1	shvaćati	1
početi	2	otkriti	1	prati	1
vidjeti	2	pitati	1	nadirati	1
smanjivati	2	ponašati	1	moći	1
činiti	2	moriti	1	sprečavati	1
ostati	1	ljuljati	1	stati	1
raditi	1	dopustiti	1	trebati	1
gl.	f	gl.	f		
truditi	1	zabrinjavati	1		
ugledati	1	zadržati	1		
upitati	1	primjećivati	1		
primjetiti	1	pričati	1		
praviti	1	naučiti	1		
		nadviti	1		

U konačnici, slikovnica 4 ima ukupno 19 pridjeva, a najviše se ponavljaju *velik*, *sam* i *sretan* 2 puta dok se ostali ponavljaju samo jednom (tablica 17).

Tablica 17. Prikaz pridjeva i frekvencija u slikovnici 4

pr.	f	pr.	f
velik	2	sav	1
sam	2	jedini	1
sretan	2	sve	1
Gitini	1	čudan	1
moguć	1	školski	1
neočekivani	1	star	1
posljednji	1	mali	1
nestali	1	Gitin	1
gotov	1	dalek	1
divlji	1		

Posljednji se problem odnosi na komparativnu analizu izabраних slikovnica. Navedeni rezultati pokazuju kako slikovnica broj 2, *Mucka* autorice Sanje Pribić, ima najveći broj riječi i rečenica te ujedno i najveću leksičku gustoću. No, najveću leksičku raznolikost ima slikovnica 3 *Stigao je brat* koju je napisala autorica Sanja Pilić s obzirom na udio različitih riječi iako ima

najmanji broj ukupnih riječi u tekstu od ostalih slikovnica. Što se tiče broja riječi u rečenici, slikovnica *Stigao je brat* ima najveći, a *Mucka* ima sličan rezultat. S druge strane najmanji broj riječi u rečenici ima slikovnica *Gitina briga* autora Toma Percivala. Slikovnice 3 i 4 imaju isti broj natuknica u tekstu, a to je 183.

Može se zaključiti kako je u svim slikovnicama najučestaliji glagol *biti*, a da se imenice ponavljaju u skladu s glavnim likovima ili temom. U slikovnici *Panjoglav ili Dječak koji nije volio prati uši* to je imenica *dječak*, u *Mucka; Lara*, u *Stigao je brat* imenica *brat*, a u slikovnici *Gitina briga* to su imenice *briga* i *Gita*. Također, u slikovnici *Stigao je brat* najviše se ponavlja pridjev *ljubomoran* što je ujedno i tematika.

6. Zaključak

Slikovnice su važno djelo u djetetovom životu koje ga mogu poučiti raznim svakodnevnim situacijama, ali i naučiti događajima koje nema priliku iskusiti svaki dan. Ovim je radom izneseno da one itekako utječu na razvoj djetetova govora i općenito bogaćenje njegovog rječnika, a utvrđeno je da je od predstavljene četiri problemske slikovnice, leksički najkompetentnija *Stigao je brat* autorice Sanje Pilić. Navedena je slikovnica kratka, s jednostavnim tekstom i bogata ilustracijama. Ima najveću leksičku raznolikost te najveći broj riječi u rečenici. Čitajući literaturu primijetila sam da mnogi autori spominju kako ne postoji dovoljno literature o slikovnicama. Osobno sam se suočila s nedostatkom literature o problemskim slikovnicama te se nadam kako će biti bolja situacija u budućnosti jer su problemske slikovnice dobar pomagač odgojiteljima, roditeljima i svima koji se bave djecom u postupanju sa složenijim temama.

7. Sažetak

Bogaćenje dječjeg rječnika započinje s njegovom prvom izgovorenom riječi oko desetog mjeseca starosti. Usvajanje jezika za djecu predstavlja zadatak i upravo se leksički razvoj smatra najdinamičnijim u tom kontekstu. Odabir kvalitetne slikovnice može pomoći u leksičkom razvoju djetetova govora, a cilj ovog rada bio je ispitati leksičku kompetenciju odabranih četiriju problemskih slikovnica uz pomoć programa *Sketch Engine*. Istraživanje je pokazalo kako je leksički najkompetentnija slikovnica *Stigao je brat* autorice Sanje Pilić.

Ključne riječi: govor djece predškolske dobi, leksički razvoj, slikovnice, problemske slikovnice

Summary

The enrichment of a child's vocabulary begins with his first spoken word around the age of ten months. Language acquisition for children is a task and lexical development is considered the most dynamic in this context. Choosing a quality picture book can help in the lexical development of a child's speech, and the goal of this paper was to examine the lexical competence of the four problem picture books selected with the help of the *Sketch Engine* program. The research showed that the most lexically competent picture book is *Stigao je brat* of the author Sanja Pilić.

Key words: speech of preschool children, lexical development, picture books, problem picture books

8. Literatura

1. Aladrović Slovaček K. (2019). *Od usvajanja do učenja hrvatskoga jezika*. Zagreb: Alfa.
2. Batarelo Kokić, I. (2015). *Nove razine interaktivnosti dječjih slikovnica*. Školski vjesnik, 64 (3), 377-398. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/151350>
3. Bratanić, M. (1994). *Leksikologija i leksikografija*. Filologija, (22-23), 235-244. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/157767>
4. Ćatić, I. (2012). *Kompetencije i kompetencijski pristup obrazovanju*. Pedagogijska istraživanja, 9 (1/2), 175-187. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/113448>
5. Čudina-Obradović, M. (1995). *Igrom do čitanja: igre i aktivnosti za razvijanje vještina čitanja u djece od 3. do 10. godine*. Zagreb: Školska knjiga.
6. Hameršak, M. (2014). *Zašto su izgubljene prve hrvatske slikovnice? Dječja književnost između knjige i igračke*. Etnološka istraživanja, (18/19), 57-75. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/133471>
7. Horvat – Vukelja, Ž. (1990). *Panjoglav ili Dječak koji nije volio prati uši*. Zagreb: Mladost.
8. Hrvatsko knjižničarsko društvo. Komisija za knjižnične usluge za djecu i mladež. *Projekt čitajmo im od naranije dobi* (2006.), *Preporučni popis slikovnica*, Preuzeto s <http://www.hkdrustvo.hr/datoteke/132>
9. Hržica, G., Kraljević, J. (2007). *Rječnički brzac u jezičnome usvajanju*. Lahor, 2 (4), 293-307. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/21790>
10. Hržica, G., Trtanj, I. (2021). *Mjere rječničke raznolikosti u pričama djece predškolske i rane školske dobi*. Rasprave: Časopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje, 47 (1), 105-126. Preuzeto s <https://doi.org/10.31724/rihjj.47.1.3>
11. Javor, R. (2000). *Kakva je knjiga slikovnica: zbornik*. Zagreb: Knjižnice grada Zagreba.
12. Kuvač, J., Palmović, M. (2007). *Metodologija istraživanja dječjega jezika*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
13. Ljubešić, M. (2001). *Rana komunikacija i njezina uloga u učenju i razvoju djeteta*. Dijete i društvo. 3 (3), 261-278. Preuzeto s <https://pricalice.com/wp-content/uploads/2021/09/Rana-komunikacija.pdf>

14. Majhut, B., Batinić, Š. (2017). *Hrvatska slikovnica do 1945.* Zagreb: Hrvatski školski muzej.
15. Martinović, I. (2011). *Slikovnica kao poticajni materijal za leksički razvoj djece u trećoj godini života.* (Doktorska disertacija, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku). Osijek: Filozofski fakultet.
16. Martinović, I., Stričević, I. (2011). *Slikovnica: prvi strukturirani čitateljski materijal namijenjen djetetu*, *Libellarium*, IV, (1), 39 – 63. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/file/136168>
17. Miljak, A. (1987). *Uloga komunikacije u razvoju govora djece predškolske dobi.* Zagreb: Školske novine.
18. Palmer, F.R. (2010). *Uvod u semantiku* (prijevod Dijane Kamenčak). *Hrvatistika*, 4 (4), 65-76. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/81616>
19. Percival, T. (2020). *Gitina briga.* Zagreb: Profil knjiga.
20. Pergar, M., Karadža, S. (2019). *Važnost čitanja u predškolsko doba u Zajedno rastemo – kompetencije djeteta za cjeloživotno učenje: zbornik radova.* Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Dječji vrtić „Cvrčak“ Čakovec. Zagreb, Čakovec. 93. – 100.
21. Peti – Stantić, A., Velički, V. (2008). *Jezične igre za velike i male.* Zagreb: Alfa.
22. Petrović-Sočo, B. (1997). *Dijete, odgajatelj i slikovnica: akcijsko istraživanje.* Zagreb. Alinea.
23. Pilić, S. (2006). *Stigao je brat.* Zagreb: Kašmir promet.
24. Posokhova, I. (1999). *Razvoj govora i prevencija govornih poremećaja u djece: priručnik za roditelje.* Zagreb: Ostvarenje.
25. Pribić, S. (2004). *Mucka.* Zagreb: Mozaik knjiga.
26. Radić Tatar, I. (2013). *Ovladanost vrstama rečenica na kraju predškolske dobi.* *Lahor*, 2 (16), 165-188. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/130039>
27. Stančić, V. (1986). *Specifične kognitivne sposobnosti za razvoj govora.* *Govor*, 3 (2), 69-76. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/178308>

28. Velički, V. (2009). *POTICANJE GOVORA U KONTEKSTU ZADOVOLJENJA DJEČJIH POTREBA U SUVREMENOM DJEČJEM VRTIĆU*. *Metodika*, 10 (18), 80-91. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/40817>
29. Velički, V., Katarinčić, I. (2011). *Stihovi u pokretu: malešnice i igre prstima kao poticaj za govor*. Zagreb: Alfa.
30. Vignjević, J., Markanjević, M. (2019). Leksička kompetencija govornika predškolske dobi u imenovanju dijelova ljudskoga tijela u: *Dijete i jezik danas: razvoj pismenosti u materinskome i inom jeziku: zbornik radova*. Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku: Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti. Osijek. 9 – 30.
31. Vodopija, I. (2007). *Dijete i jezik: od riječi do SMS-a*. Osijek: Matica hrvatska, Ogranak Osijek.
32. Zalar, D., Boštjančić, M., Schlosser, V. (2008). *Slikovnica i dijete, kritička i metodička bilježnica*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.

Izjava o izvornosti završnog rada

Izjavljujem da je moj završni rad izvorni rezultat mojeg rada te da se u izradi istoga nisam koristila drugim izvorima osim onih koji su u njemu navedeni.

Stela Ranogajec